Vahva esittävä taide on investointi koko yhteiskuntaan

Suomen Teatterijärjestöjen Keskusliitto edustaa laajasti suomalaista teatterin, tanssin ja sirkuksen kenttää: esittävän taiteen työnantajia ja työntekijöitä sekä harrastajateattereita. Esittävän taiteen merkitys suomalaiselle yhteiskunnalle on kiistaton, sillä ala tavoittaa vuosittain miljoonia katsojia eri puolilla maata ja työllistää tuhansia taiteilijoita, teknisiä ja hallinnollisia ammattilaisia.

Vuonna 2025 suomalaiset teatterit, tanssi- ja sirkusryhmät tavoittivat yhteensä lähes 3,6 miljoonaa katsojaa, mikä on noin 100 000 enemmän kuin edellisvuonna ja korkein määrä sitten vuoden 2019.[1] Esittävän taiteen alalla työskentelee vakituisesti noin 2 500 henkilöä, ja lisäksi noin 7 500 freelanceria tai lyhytaikaisissa tehtävissä työskentelevää ammattilaista. Näin ollen alan työllistävyys on vuosittain noin 3 700 henkilötyövuotta. Suomessa on lisäksi laaja harrastajakenttä niin teatterin, tanssin kuin sirkuksen parissa, ja se kasvattaa sekä uusia katsoja- ja taiteilijasukupolvia että työllistää merkittävän suuren joukon esittävän taiteen ammattilaisia.

Yleisön kasvu osoittaa, että esittävälle taiteelle on kysyntää. Viime vuosien säästöt ovat kuitenkin jättäneet kenttään näkyvän jäljen, ja se tuntuu erityisesti vapaan kentän toimijoiden sekä nuorten ja uransa alkuvaiheessa olevien tekijöiden mahdollisuuksissa. On toivottavaa, että kevään 2027 eduskuntavaalien jälkeen laadittavassa hallitusohjelmassa tunnistetaan esittävän taiteen merkitys sen yleisöille ja tekijöille ja sitä kautta koko suomalaiselle yhteiskunnalle.

Kulttuuri ei ole kuluerä vaan yhteiskunnan perusta

Eduskunnan hyväksymässä Kulttuuripoliittisessa selonteossa todetaan, että *”[M]onimuotoinen ja saavutettava kulttuuri on jokaisenoikeus. Kulttuuri kuuluu kaikille riippumatta taustasta, kielestä, sijainnista, iästä tai taloudellisista resursseista.”*[2] Tämä linjaus edellyttää, että rahoitus ja lainsäädäntö tukevat tavoitetta käytännössä.

Selonteossa todetaan myös, että *”kulttuurilla on keskeinen rooli visaisten ongelmien ratkaisussa, yhteiskunnallisen muutoksen ajurina sekä demokratian ja yhteisöllisyyden vahvistajana.”*[3] Kulttuuri ei siis ole vain sivistyspolitiikkaa vaan osa yhteiskunnan vakautta, luottamusta ja kriisinkestävyyttä.

Selonteko ulottuu 2040-luvulle, ja sen toimeenpanosuunnitelmassa on asetettu välitavoitteet jo vuodelle 2030. Tuolloin kulttuurialan pitäisi työllistää 125 000 ihmistä, kun vuoden 2027 talousarvioesitys arvioi työllisten määräksi 118 000. Tavoitteet ovat eduskunnan yhteisiä, ja niiden saavuttaminen ratkeaa käytännössä seuraavalla vaalikaudella.

Ilman taidetta ja kulttuuria Suomella ei ole kestävää tulevaisuutta. Esittävä taide on osa kokonaisturvallisuutta. Kun puolustusmenoja lisätään, on johdonmukaista tarkastella myös kulttuurin rahoitusta samassa kokonaisuudessa, sillä turvallisuus rakentuu viime kädessä luottamuksesta, osallisuudesta ja yhteisöllisyydestä. Kulttuuribudjetin nostaminen prosenttiin valtion budjetista on

[1] Teatterin tiedotuskeskus. 18.6.2026. *Esittävän taiteen katsojamäärä nousi noin 3,6* miljoonaan vuonna 2025*. https://www.tinfo.fi/fi/Esittavan-taiteen-katsojamaara-nousi-noin-36-miljoonaan-vuonna-2025
[2] Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2024. *Kulttuuripoliittinen selonteko.* https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-569-6
[3] Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2024. *Kulttuuripoliittinen selonteko.* https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-569-6

edelleen perusteltu ja ylivaalikautinen tavoite. Riittävä julkinen tuki takaa taiteen vapauden ja mahdollistaa alan pitkäjänteisen kehittämisen.

Koko kenttä tarvitsee kestävän rahoituspohjan

Esittävän taiteen kenttä toimii ekosysteeminä. Valtionosuusjärjestelmän piirissä toimivat teatterit, tanssi- ja sirkustoimijat muodostavat valtakunnallisen rungon, jonka varaan alueellinen saavutettavuus rakentuu. Vapaan kentän toimijat tuottavat uutta sisältöä, työllistävät freelancereita ja uudistavat koko alaa. Muutokset yhdessä osassa järjestelmää heijastuvat väistämättä toiseen.

Pidämme myönteisenä, että vuoden 2027 talousarvioesityksessä esittävään taiteeseen ei esitetä uusia säästöjä ja että valtionosuuksiin tehdään lakisääteinen indeksitarkistus. Teatterin, tanssin ja sirkuksen valtionosuuden perusteena on kuitenkin edelleen 2 664 henkilötyövuotta, kun niitä ennen vuoden 2025 säästöjä oli 2 776,5. Rahoitusjärjestelmä on yli 200 henkilötyövuotta jäljessä alan todellisesta työllisyyskehityksestä. Tämän rakenteellisen vajeen paikkaamiseksi järjestelmään tarvittaisiin 5 miljoonan euron lisärahoitus.

Vapaan kentän toimijat eivät kuulu valtionosuusjärjestelmään, eikä niiden avustuksia ole sidottu indeksiin. Taide- ja kulttuuriviraston rahoitus ammattitoimijoille toimii siemenrahoituksena, joka mahdollistaa myös muiden tulojen, yksityisen tuen ja lipputulojen, generoimisen ja on näin edellytys ammattitaiteen tuottamiselle yleisöille ja taiteilijoiden työllistämiselle. Taide- ja kulttuuriviraston mukaan taideyhteisöille myönnettävän rahoituksen laskennallinen määrä on pienentynyt noin 30 prosenttia vuodesta 2023, eikä talousarvioesityksen avustusmomentin mitoituksessa ole lisäystä, joka kääntäisi kehityksen suunnan. Selonteon toimeenpanosuunnitelmaan kirjatut monivuotiset yleisavustukset ovat tärkeä askel. Niiden rinnalle tarvitaan esittävän taiteen yhteisöjen yleisavustuksiin noin 4 miljoonan euron lisäys.

Tiedostamme, että julkisen talouden liikkumavara on tulevinakin vuosina niukka. Siksi korostamme myös toimia, jotka eivät edellytä suuria menolisäyksiä mutta tuovat alalle yksityistä rahaa julkisen rinnalle. Kulttuuri- ja liikuntaedun korottaminen, kulttuurilahjoitusten verovähennysoikeuden laajentaminen sekä teatterilippujen arvonlisäverokannan alentaminen vahvistaisivat toimijoiden omaa tulonmuodostusta, ja kiertuetoiminnan sekä laitosten ja vapaan kentän yhteistyön tukeminen toisi esitykset entistä useamman ulottuville.

Esittävän taiteen kenttää on kehitettävä kokonaisvaltaisena ekosysteeminä, jossa valtionosuusjärjestelmän piirissä toimivat teatterit, tanssi- ja sirkustoimijat sekä vapaan kentän taiteilijat, työryhmät ja organisaatiot täydentävät toisiaan. Ekosysteemin elinvoimaisuus edellyttää eri toimijoiden välisen yhteistyön rakenteellisten esteiden purkamista sekä yhteistyöhön kannustavien rahoitus-, tuotanto- ja toimintamallien kehittämistä, joista Uudet klassikot -rahoitus on yksi esimerkki.

Samalla on huolehdittava siitä, että esittävän taiteen alan tietopohja pysyy ajan tasalla. Tutkimukseen, tilastointiin ja tiedontuotantoon tarvitaan riittäviä panostuksia, jotta kulttuuripoliittinen päätöksenteko voi perustua ajantasaiseen tietoon alan rakenteista, työllisyydestä ja vaikutuksista.

Kulttuurin jatkuvuus ei synny itsestään

Esittävä taide uudistuu, kun sen tekijöillä on mahdollisuus ottaa taiteellisia riskejä. Kun liikkumavara kapenee, se näkyy ensimmäisenä uransa alkuvaiheessa olevien tekijöiden työtilaisuuksissa, lasten- ja nuortenteatterissa ja kotimaisen näytelmäkirjallisuuden kantaesityksissä. Nämä kaikki ovat alan tulevaisuuden kannalta välttämättömiä.
Lasten ja nuorten osallisuus ratkaisee, millainen yleisö ja tekijäkunta esittävällä taiteella on kymmenen ja kahdenkymmenen vuoden kuluttua. Taidetestaajat-toiminnalle on osoitettu talousarvioesityksessä 3,5 miljoonaa euroa lukuvuodelle 2027–2028, ja yli miljoona vierailua kahdeksan lukuvuoden aikana osoittaa toiminnan laajuuden. Toiminnan vakiinnuttaminen jää kuitenkin seuraavan hallituksen päätettäväksi. Myös harrastajateatterit ja niiden festivaalit ovat monelle nuorelle ensimmäinen kosketus esittävään taiteeseen, ja teatterijärjestöjen valtionrahoitus tukee osaltaan tätä laajaa verkostoa.

Suomen Teatterijärjestöjen Keskusliitto pitää välttämättömänä, että seuraavassa hallitusohjelmassa

- esittävän taiteen ekosysteemiä käsitellään yhtenä kokonaisuutena, jossa VOS-laitosten ja vapaan kentän toiminta täydentävät toisiaan
- kulttuuripoliittisen selonteon rahoitus- ja työllisyystavoitteille laaditaan vuoteen 2030 ulottuva polku
- esittävän taiteen valtionosuuksien henkilötyövuodet mitoitetaan vastaamaan toteutunutta toimintaa
- vapaan kentän yleisavustuksia vahvistetaan ja monivuotiset avustukset otetaan käyttöön täysimääräisesti
- Taidetestaajat-toiminta vakiinnutetaan ja lasten ja nuorten yhdenvertainen pääsy taiteen äärelle turvataan.

Esittävään taiteeseen panostaminen on investointi sivistykseen, työllisyyteen, kokonaisturvallisuuteen, alueelliseen elinvoimaan ja demokraattiseen yhteiskuntaan.

Helsingissä 20.10.2026
Suomen Teatterijärjestöjen Keskusliiton hallitus